

ГЕРАСИМОВ **Артем,**

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ **Кристина,**

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ТЛУМАЧЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 12 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ («ПРАВО НА ШЛЮБ»)

Практика Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) займає вагомe місце серед загальних досліджень в роботах українських правників-науковців. Перш за все це пов'язано із тим, що відповідно до Закону України (далі - ЗУ) «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» українські суди звертаються до практики ЄСПЛ як до повноцінного джерела права та застосовують положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час розгляду справ. Дослідження реалізації права на шлюб, яке закріплене у статті 12 Європейської конвенції, є дуже актуальним для сучасності та вимагає детального вивчення.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод закріплює право на шлюб чоловіка та жінки, що досягли шлюбного віку, бажають реалізувати своє право на шлюб та створити сім'ю згідно з національним законодавством, яке регулює здійснення цього права. Стаття 12 Європейської конвенції закріплює право на шлюб, але не встановлює можливості припинити його шляхом розірвання. Розірвання шлюбу відбувається санкціоновано компетентними органами в результаті вольового рішення за життя обох з подружжя, які у наслідку в майбутньому не мають прав та обов'язків подружжя [1].

Національне українське законодавство зазначає, що шлюб припиняється внаслідок його розірвання (частина 2 статті 104 Сімейного кодексу України). Також у частині 3 статті 56 цього ж кодексу міститься положення про те, що кожен із подружжя має право припинити шлюбні відносини. Хоча можливість розірвання шлюбу прямо не закріплена в положеннях самої Конвенції, але все-таки це питання неодноразово розглядалося та отримало велику увагу. Практика ЄСПЛ не така об'ємна щодо вирішення цього питання не така

широка, але все-таки існує судова база, яка потребує аналізу для розкриття суті та кращого розуміння даного права [2].

Важливим питанням, що розглядалося ЄСПЛ в контексті інституту розірвання шлюбу, є питання тривалості розгляду справи щодо розірвання шлюбу «В.К. проти Хорватії», де ЄСПЛ визнав порушення статті 12 Європейської конвенції. Заявник скаржився за фактом тривалого розгляду справи про розлучення, що не дало право йому зареєструвати повторний шлюб. Спираючись на попередню практику, ЄСПЛ вказав те, що, хоча формально зі ст. 12 Європейської конвенції право на розлучення не впливає, але національне законодавство дозволяє розлучення та гарантує для розлучених осіб право на реєстрацію повторного шлюбу, якщо відсутні обґрунтовані обмеження. Невиконання цих вимог національними органами влади щодо наявності нерозумних термінів під час розгляду провадження у справах про розлучення у деяких випадках та при певних обставинах порушують положення ст.12 Європейської конвенції [3].

Ще однією схожою практикою можна визначити рішення по справі «Аресті Хараламбус проти Кіпру». Заявник також скаржився на нерозумний термін розгляду справи про розлучення, а саме: п'ять років, сім місяців та 21 день у двох інстанціях. Цей факт зафіксував неможливість вступити в повторний шлюб через грубі помилки, які були допущені національними органами влади із питання депортації колишньої дружини заявника. ЄСПЛ встановив, що періоди бездіяльності, що мали місце у першій інстанції та на етапі оскарження лише сприяли затягуванню розгляду даної справи, через що ця затримка була визнана невиправданою [4].

Отже, розглянувши різні підходи до питання розірвання шлюбу, можна зробити наступні висновки: у разі, якщо національне законодавство держави дозволяє розлучитися, що не є обов'язковою вимогою Конвенції, стаття 12 дозволяє розлученим особам скласти повторний шлюб без необґрунтованих обмежень; неякісна робота національних органів влади призводить до порушення строку розумного розгляду справ. Керуючись наявністю згоди обох сторін на розлучення, можливості винесення часткового рішення та невідкладного характеру провадження за внутрішнім законодавством ЄСПЛ приймає остаточне рішення щодо порушення ст. 12 Європейської конвенції. У ряді подібних справ ЄСПЛ визнавав лише порушення ст. 6, де вбачається лише надмірна тривалість судового розгляду справ про розлучення, тоді як порушення права на шлюб за думкою ЄСПЛ не мало місце.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. № 995-004. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.09.2021).
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 10.09.2021).

3. Рішення у справі № 19601/16 [2019]. Європейський суд з прав людини. Council of Europe. URL: <https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2019/05/rishennia-espl-adjich-proti-horvatii-tekst.pdf> (дата звернення: 11.09.2021).
4. Білик О.О.: Питання, пов'язані з розірванням шлюбу, у практиці Європейського суду з прав людини. Часопис Київського університету права, 2020 р. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/378/359> (дата звернення: 12.09.2021).

ГЛУШАЧЕНКО Владислава,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,
кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ УГОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДОГОВІРНОГО СПОСОБУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Збільшення частки диспозитивних методів і прийомів правового регулювання відносин у публічній сфері цивільного судочинства обумовлено урахуванням приватного інтересу у виникненні, реалізації і припиненні процесуальних правовідносин, а також правової природи тих відносин, які є об'єктом судового розгляду. Зазначене впливає з основних принципів діяльності правової держави, в якому забезпечення верховенства права зобов'язує враховувати баланс приватних і публічних інтересів. Процесуальні угоди як елемент договірному способу правового регулювання затребувані сьогодні національним цивільним судочинством, оскільки від останнього очікують певний соціальний ефект, цінний результат, що задовольняє публічно-правові та приватно-правові інтереси.

Процесуальне законодавство дає право учасникам справи самостійно вирішувати певні питання з приводу процесу. За процесуальними угодами (договорами) не можна визнавати силу самодостатнього джерела права. Однак слід визнати, що на сучасному реформаційному етапі розвитку цивільного судочинства, глобалізації та уніфікації процесуальних правил частка диспозитивних (договірних) справ в національному цивільному судочинстві є невиправдано незначною.